

Religionen som värdegrund

Jag har många gånger i mitt liv undrat på troendet och religionens roll för människan, i synnerhet i vissa samhällen där religionen (i större eller mindre grad, beroende på landets sociopolitisk sedvänja och utveckling) legat till grund för skolbildning och uppfostran. Själv fick jag uppleva mycket av detta i Spanien, som haft en stark katolsk tradition. Jag ska därför inte gå djupare in i antiken och de orientaliska kulturerna. En genomgång av Medeltidens historia visar hur den kristna kyrkan (i synnerhet den bevarade katolicismen), lärde ut att den personliga livserfarenheten och skolans lärande var underkastade gudstron och den *dogmatiska* inställningen som utvecklats av kyrkan och klosterlivet. "Förnuftet" var ingenting annat än "trons betjänt". Den s.k.

"sekularismen", som gav förnuftet och den vetenskapliga erfarenhetens kunskap en självständigt och, så småningom, t.o.m. en enastående roll, fick vänta till Renässansen för att skapa (åtminstone i den officiellt deklarerade hållningen) en skillnad mellan båda typer av insikter. En historisk sanning (som man inte vill kännas vid) är dock att skiljelinjen mellan tro och vetenskap infördes i Europa från den muslimska filosofin som utvecklats i Bagdad och i Al-Andalus^[1].

I den kristna europeiska barnuppfostran har man hållit fast vid en rad dogmer och sedvänjor. Framförallt tron att det finns ett liv efter detta och att en rad praktiska (såväl civila som trosmässiga) beteenden ska vara principiellt och vanemässigt ledande i vårt dagliga liv och prägla (särskild i katolsk-dominerade länder och i protestantiskt styrda skolor) uppfostran och livsbeteendet. I de muslimsktroende samhällen är detta öppet deklarerat, I våra moderna kristendominerade samhällen ligger andan kvar, trots alls deklARATIONER om sekularism och religionsfrihet. Bara det faktum att man behöver öppet ta avstånd från något är ett bevis på att det spelar en roll. Om det som inte föreligger behöver man inte deklarerats något avståndstagande.

Den religionsrelaterade kvarlevan i vår sekulära (världsliga) kultur är inte alls obegripligt, eftersom rationell kunskap och vetenskapen kan bara tala om vad som händer med våra liv. Den mänskliga rationella individen kan inte låta bli att undra vart alla våra insatser och vår livssträvan tar vägen. Vid ung ålder kan man leva sig in i nuet så starkt att man inte behöver bekymras av "livet efter detta" på samma sätt som när åldern inte längre kan dölja att den individuella tillvaron har ett slut. Ett grubblande över vad som händer med ens tillvaro efter döden och känslan att allt vad vi kämpat för är ändå förgäves finns kvar i olika former. Även den som flyr till förströelser av olika slag eller till bruket och intagning av medvetenhetsavslägnande medel, sitter kvar i hemlighet hos de flesta. I det gamla isländska samhället hade man ättestupan som en sedvänja.

Vi lever i ett s.k. sekulärt samhälle. På den tiden då religion och klosterlivet

hade en större social och humanistisk betydelse spelade funderingar om livet efter detta och mystikens skapelser en roll för många gamla som hade levt ett aktivt tankeliv och behövde tro att människovärdet inte slutade med en fysiologisk död. Hoppet och tron på det som inte kunde forskas empiriskt försökte rädda meningen med livet.

Man kan fråga sig: vad är det som legitimerar vårt beteende med varandra och vårt någorlunda samhällssammanhållning? Vad är värdegrunden för vårt beteende och vår existens? Att religionen spelat den rollen och inspirerat vårt livs beteende och våra hopp kan det inte råda någon tvekan om. I det sekulära samhället måste vi inombords utveckla en värdegrund av religiöslignande karaktär. Tron och hoppet måste ersätta ett alternativ som saknar den officiella bekräftelsen men som ger vårt vardagsliv mening. Andra djurarter behöver inte ha denna bekymmer, eftersom deras liv tycks vara reglerat av naturen. De saknar artikulerat språk och deras kommunikation blir bara ett naturligt fenomen som andra fysiologiska tillfredsställelser. Människan behöver en värdegrund vars karaktär inte tycks kunna särskiljas från religionen.

José L. Ramírez

december 2016

---

[1] I den iberiska al-Andalus är bland många andra Ibn Rushd och Maimonides och den s.-k. översättarskolan i Toledo kända som föregångare för illustrationen, rationalismen och den moderna vetenskapen och i Bagdad fanns liknande förebilder. Se t ex. ett verk av den tyske idéhistoriker Ernst Bloch med titeln "Avicenna eller den aristoteliska vänstern". Utan den arabiska kulturen skulle vår moderna positivism och vetenskap inte ha kommit igång som det gjorde.